

ოქროს მსოფლიო ბაზრის დინამიკა და გლობალური ფინანსურ-ეკონომიკური კრიზისის მოსალოდნელი ტალღა

მაღსაზ ჩიქობავა

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

როგორც ცნობილია, 1944 წლის ბრეტონ-ვუდის საერთაშორისო სავალუტო-საფინანსო კონფერენციის გადაწყვეტილებით, ოქრო, აშშ-ის დოლართან ერთად, განისაზღვრა მსოფლიო სარეზერვო ვალუტად. ცენტრალური ბანკები და ფინანსთა სამინისტროები ცდილობდნენ ოქროს დაგროვებას საერთაშორისო რეზერვებში. პიკი მიღწეულ იქნა 1965 წელს, როდესაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, მსოფლიოს ქვეყნების მთლიანმა ოქროს მარაგმა 37,124 ტონა შეადგინა, ხოლო ოქროს წილი ყველა ქვეყნის საერთაშორისო მარაგების მთლიან მოცულობაში მსოფლიოში 54%-ს აღწევდა. უკვე 1960-იანი წლების მეორე ნახევარში დაიწყო ოქრო-დოლარის სტანდარტის კრიზისის ნიშნები.

1976 წელს ჩატარდა იამაიკის კონფერენცია, რომელმაც გააუქმა ოქრო-დოლარის სტანდარტი და ის შეცვალა ქაღალდის დოლარის სტანდარტით. ამ დროიდან წარმოიქმნა საკმაოდ უცნაური, ორაზროვანი სიტუაცია. მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდი საერთაშორისო რეზერვების შემადგენლობაში ოქროს აშშ დოლარებით ჩანაცვლების გაგრძელების რეკომენდაციას იძლეოდა, ქვეყნებმა უმეტესწილად ნეიტრალური პოზიცია დაიკავეს.

თუმცა, 2010 წლიდან აღინიშნა ცენტრალური ბანკების მხრიდან ოქროს წმინდა მყიდველებად გადაქცევის აშკარად გამოხატული ტენდენცია. მსოფლიო ოქროს საბჭოს მონაცემებით ცენტრალური ბანკების მიერ ოქროს წმინდა შესყიდვებმა (შესყიდვების მოცულობამ გაყიდვების გამოკლებით) 2010-2020 წლებში შეადგინა (მეტრულ ტონებში): 2010 წ. – 79,1; 2011 წ. – 480,8; 2012 წ. – 569,3; 2013 წ. – 619,3; 2014 წ. – 601,2; 2015 წ. – 579,6; 2016 წ. – 394,9; 2017 წ. – 378,6; 2018 წ. – 656,2; 2019 წ. – 605,4; 2020 წ. – 254,9

ამრიგად, ქვეყნების მიერ ბოლო წლებში ოქროს აქტიურად ყიდვა საერთაშორისო რეზერვების შესავსებად მკაფიოდ მიანიშნებს იმაზე, რომ ფიატურ ვალუტებთან შედარებით ოქრო ბევრად საიმედო აქტივია და ის არსებული სავალუტო-საფინანსო სისტემის ერთ-ერთ შესაძლო ალტერნატივად შეიძლება განვიხილოთ.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური კრიზისი, რეცესია, სავალუტო რეზერვები, ოქრო, ალტერნატიული სავალუტო-საფინანსო სისტემა, რაოდენობრივი შერბილება, საკვანძო საპროცენტო განაკვეთი, დიადი გადატვირთვა.

2008-2009 წლების ფინანსური კრიზისის შემდეგ ნამდვილი ეკონომიკური გამოცოცხლება მსოფლიოში ჯერ კიდევ არ დამდგარა. XXI საუკუნის მეორე ათწლეული იყო სტაგნაციის პერიოდი, ხოლო 2020 წლის ბოლოსათვის ცალკეულ ქვეყნებში შეიმჩნეოდა რეცესიის ნიშნები.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, განვითარებული ქვეყნების ეკონომიკამ 2020 წელს დაკარგა 5,8%. აშშ-მა ეს წელი დაასრულა 4,3%-იანი ვარდნით, ევროზონის ეკონომიკამ დაკარგა მთლიანი გამოშვების 8,3% რეცესიის მნიშვნელოვანი მასშტაბების გამო ვარდნამ ესპანეთში 12,8%, იტალიაში - 10,6%, საფრანგეთში - 9,8%, ხოლო გერმანიაში - 6% შეადგინა (Chikobava, 2021).

2020 წელს მსოფლიო ეკონომიკის დანაკარგებმა აბსოლუტური მაჩვენებლით 3,6 ტრლნ დოლარი შეადგინა, რაც საფრანგეთისა და ესპანეთის ერთად აღებული ჯამური წლიური GDP-ის ტოლია. ნებისმიერი პროფესიონალი და კეთილსინდისიერი ექსპერტი იტყვის, რომ გასული წლის მსოფლიო რეცესია ყველაზე ღრმაა ე.წ. დიდი დეპრესიის შემდეგ (Chikobava, 2021).

თუმცა, მსოფლიო ჯერ კიდევ არც ისე ძალიან გრძნობს ეკონომიკური ვარდნის სიღრმეს. მართალია, ადამიანები დღემდე განიცდიან საშინელ დისკომფორტს „თვითიზოლაციით“, შეზღუდვებითა და აკრძალვებით, მაგრამ ჯერჯერობით ადგილი აქვს კრიზისული მოვლენების ერთგვარ ამორტიზაციას, უპირველეს ყოვლისა, განვითარებულ ქვეყნებში. მოსახლეობა კვლავაც ლეზულობს ე.წ. „ვერტმფრენის ფულს“, კომპანიებს ეძლევათ სუბსიდიები და პრაქტიკულად უპროცენტო კრედიტები. გარდა ამისა, ცენტრალური ბანკები ისევ აგრძელებს კორპორაციული ფასიანი ქაღალდების ყიდვას, რითაც ასულდგმულებს კერძო კომპანიებს (Katasonov, 2019).

გულუხვი ფულადი ინექციების პირველწყაროდ იქცნენ მსოფლიოს წამყვანი ცენტრალური ბანკები, უპირველეს ყოვლისა, აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემა, ევროპის ცენტრალური ბანკი, იაპონიის ბანკი და ინგლისის ბანკი. 2020 წელს ეკონომიკაში მათ 10 ტრლნ დოლარის ოდენობის ფულადი მასა გადაისროლეს. ოთხი ცენტრალური ბანკის, კერძოდ, აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის, ევროპის ცენტრალური ბანკის, იაპონიის ბანკისა და ჩინეთის სახალხო ბანკის მონაცემებზე დაყრდნობით, მათი ჯამური აქტივები 2007 წლის დასაწყისში (მსოფლიო ფინანსური კრიზისის დაწყებამდე) 5 ტრლნ დოლარს შეადგენდა (Chikobava, 2020). 2020 წლის დასაწყისში („პანდემიის“ დაწყებამდე) აქტივებმა 19,2 ტრლნ დოლარი შეადგინა, ხოლო 2020 წლის ბოლოსათვის - 28,6 ტრლნ დოლარი. შედეგად, ნაზრდმა ერთი წლის მანძილზე 9,4 ტრლნ დოლარი შეადგინა (Chikobava, 2020). ცხადია, მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების ვალუტების ასტრონომიული ემისია შეიცავს ამ ვალუტების გაუფასურების მაღალ რისკებს. ამიტომ, საყურადღებოა აშშ დოლარისა და სხვა სარეზერვო ვალუტების ალტერნატიული აქტივის - ოქროს მიმართ ცენტრალური ბანკების დამოკიდებულების ცვლილება ბოლო წლებში.

როგორც ცნობილია, 1944 წლის ბრეტონ-ვუდის საერთაშორისო სავალუტო-საფინანსო კონფერენციის გადაწყვეტილებით, ოქრო, აშშ-ის დოლართან ერთად, განისაზღვრა მსოფლიო სარეზერვო ვალუტად. ცენტრალური ბანკები და ფინანსთა სამინისტროები ცდილობდნენ ოქროს დაგროვებას საერთაშორისო რეზერვებში. პიკი მიღწეულ იქნა 1965 წელს, როდესაც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, მსოფლიოს ქვეყნების მთლიანმა ოქროს მარაგმა 37,124 ტონა შეადგინა, ხოლო ოქროს წილი ყველა ქვეყნის საერთაშორისო (ოქრო და სავალუტო) მარაგების მთლიან მოცულობაში მსოფლიოში 54%-ს აღწევდა. უკვე 1960-იანი წლების მეორე ნახევარში დაიწყო ოქრო-დოლარის სტანდარტის კრიზისის ნიშნები.

1976 წელს ჩატარდა იამაიკის კონფერენცია, რომელმაც გააუქმა ოქრო-დოლარის სტანდარტი და ის შეცვალა ქაღალდის დოლარის სტანდარტით. ამ დროიდან წარმოიქმნა საკმაოდ უცნაური, ორაზროვანი სიტუაცია. მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო სავალუტო ფონდი საერთაშორისო რეზერვების შემადგენლობაში ოქროს აშშ დოლარებით ჩანაცვლების გაგრძელების რეკომენდაციას იძლეოდა, ქვეყნებმა უმეტესწილად ნეიტრალური პოზიცია დაიკავეს. ისინი არ ყიდულობდნენ ოქროს, მაგრამ არც მას ყიდდნენ თავიანთი რეზერვებიდან, ანუ, მათ გაყინეს თავიანთი ოქროს რეზერვები. აი ცალკეული წლების მიხედვით მონაცემები (ტონებში): 1980 წ. – 32.388; 1985 წ. – 32.264; 1990 წ. – 32.134; 1995 წ. – 31.125 (World Gold Council, 2022).

1999 წელს აშშ-ისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ზეწოლით მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნების ცენტრალურმა ბანკებმა დადეს ვაშინგტონის ხელშეკრულება, რომელიც მათ ავალდე-

ბულებდა გაეყიდათ თავიანთი რეზერვებიდან ძვირფასი ლითონი დაწესებული კვოტებისა და გრაფიკების თანახმად. უკვე 2000 წლის ბოლოსათვის ქვეყნების ერთობლივი ოქროს რეზერვები რეკორდულად დაბალ დონემდე - 28.866 ტონამდე შემცირდა. ვაშინგტონის შეთანხმების გადახედვა ხდებოდა ყოველ ხუთ წელიწადში, მაგრამ ოქროს მთლიანი რეზერვების შემცირება შეწყდა, რადგანაც წამყვანი ქვეყნების (დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთის, იაპონიის, შვეიცარიისა და სხვ.) ცენტრალური ბანკების ოქროს გაყიდვა კონპენსირდებოდა იმ ქვეყნების ცენტრალური ბანკების მიერ შესყიდვებით, რომლებიც არ იყვნენ ვაშინგტონის შეთანხმების მონაწილეები. საექსპერტო შეფასებით, 2009 წლის ბოლოსათვის ყველა ქვეყნის ცენტრალური ბანკების ოქროს ერთობლივმა რეზერვებმა 28.922 ტონა შეადგინა. მთლიანობაში, მთელ მსოფლიოში 2000-იანი წლების განმავლობაში ოქროს გაყიდვები დაახლოებით მისი შესყიდვების ტოლი იყო.

2010 წლიდან კი აღინიშნა ცენტრალური ბანკების მხრიდან ოქროს წმინდა მყიდველად გადაქცევის აშკარად გამოხატული ტენდენცია (შესყიდვები აჭარბებს გაყიდვებს). მსოფლიო ოქროს საბჭოს მონაცემებით ცენტრალური ბანკების მიერ ოქროს წმინდა შესყიდვებმა (შესყიდვების მოცულობამ გაყიდვების გამოკლებით) 2010-2020 წლებში შეადგინა (მეტრულ ტონებში): 2010 წ. – 79,1; 2011 წ. – 480,8; 2012 წ. – 569,3; 2013 წ. – 619,3; 2014 წ. – 601,2; 2015 წ. – 579,6; 2016 წ. – 394,9; 2017 წ. – 378,6; 2018 წ. – 656,2; 2019 წ. – 605,4; 2020 წ. – 254,9 (World Gold Council, 2022).

წმინდა შესყიდვების მაქსიმალური მოცულობა მოდიოდა 2018 წელზე (656,2 ტონა). სხვა სა-რეკორდო წლებია (წმინდა შესყიდვები 600 ტონაზე მეტი ოდენობით) 2013 და 2019. ჯამურად, 2010-2020 წლებში ცენტრალური ბანკების მიერ ოქროს წმინდა შესყიდვებმა 5.219,3 ტონა შეადგინა. ამ პერიოდისათვის მსოფლიოში ოქროს მოპოვებამ, მსოფლიო ოქროს საბჭოს მონაცემებით, 35.838,3 ტონა შეადგინა (World Gold Council, 2021). ამგვარად, ოფიციალური ოქროს რეზერვების შესავსებად წარიმართა ძვირფასი ლითონის 14,6%, რომელიც მოპოვებულ იქნა იმავე პერიოდში (გამოყენების სხვა მიმართულებებია საიუველირო მრეწველობა, ელექტრონიკა, ინვესტიციები).

მსოფლიო ოქროს საბჭოს შეფასებით, 2020 წლის ბოლოსათვის მსოფლიოს ყველა ქვეყნის ჯამურმა ოფიციალურმა ოქროს რეზერვებმა (რომლებიც შედის ოფიციალურ საერთაშორისო რეზერვებში) 34.211 ტონა შეადგინა (Bhutada, Jamshed, 2021). მსოფლიოში ოფიციალური ოქროს რეზერვების მატებამ ცენტრალური ბანკების მიერ წმინდა შესყიდვების ხარჯზე 2010-2020 წლებში 15,3% შეადგინა. ცხრილი 1-ში გვიჩვენებს 2021 წლისათვის ოქროს გამოყენების შესახებ მონაცემებს.

ცხრილი 1.

ოქროზე მოთხოვნის ძირითადი მიმართულებები 2021 წელს კვარტალურად (ტონებში)

	1 კვ.	მე-2 კვ.	მე-3 კვ.	სულ
საიუველირო წარმოება	484,1	396,6	442,6	1.323,3
ელექტრონიკა და სხვა ტექნოლოგია	81,1	80,2	83,8	245,1
ინვესტიციები	181,9	283,8	235,0	700,7
ცენტრალური ბანკების რეზერვები	133,4	190,6	69,3	393,3
სულ	880,5	951,2	830,7	2662,4

წყარო: <https://www.gold.org/goldhub/data/gold-supply-and-demand-statistics>

ცხრილიდან ჩანს, რომ ოქროზე მოთხოვნის საერთო მოცულობაში 2021 წლის სამი კვარტალის შედეგებით ცენტრალური ბანკების მიერ წმინდა შესყიდვაზე 14,8% მოდიოდა. შეიძლება ველოდოდ, რომ მთლიანად 2021 წლის შედეგებით ცენტრალური ბანკების მიერ ოქროს წმინდა შესყიდვები, მინიმუმ, 500 ტონა იქნება.

ოქროს წმინდა შესყიდვების მოცულობა 2020-2021 წლებში სულაც არ არის რეკორდული წინა წლების ფონზე, მაგრამ ეს ორი წელი ძალზე მძიმე გახდა მსოფლიოს უმეტესი ქვეყნების ეკონომიკისათვის. წმინდა შესყიდვების მოცულობები უფრო მეტი იქნებოდა, რომ არა ზოგიერთი ქვეყნის მიერ ოქროს რეზერვების ნაწილის იძულებითი გაყიდვა საკუთარი ეკონომიკებისა და ვალუტების სტაბილიზაციის მიზნით.

2021 წლის პირველ კვარტალში ოქროს უმსხვილესი წმინდა შემსყიდველები იყვნენ შემდეგი ქვეყნების ცენტრალური ბანკები (ტონებში): იაპონია - 80,76; უნგრეთი - 62,98; უზბეკეთი - 23,33; ყაზახეთი - 7,99. მეორე კვარტალში ასეთები იყვნენ (ტონებში): ტაილანდი - 90,2; ბრაზილია - 63,75; სინგაპური - 26,34; ინდოეთი - 8,40; თურქეთი - 7,77. მესამე კვარტალში (ტონებში): ინდოეთი - 40,12; უზბეკეთი - 25,50; ყაზახეთი - 11,27; ბრაზილია - 8,54; რუსეთი - 6,22.

აი ქვეყნები, რომლებიც წარმოადგენდნენ ოქროს წმინდა გამყიდველებს ოფიციალური რეზერვებიდან (ტონებში). პირველი კვარტალი: ფილიპინები - 24,73; არაბთა გაერთიანებული საემიროები - 3,43; რუსეთი - 3,11. მეორე კვარტალი: ყაზახეთი - 9,90; ყირგიზეთი - 9,15; ფილიპინები - 7,91; გერმანია - 3,33; რუსეთი - 3,11. მესამე კვარტალი: თურქეთი - 13,90.

2021 წელს ყველაზე მსხვილი ოქროს წმინდა მყიდველები გახდნენ ტაილანდის, იაპონიის, უნგრეთისა და ინდოეთის ცენტრალური ბანკები. მათ შეიძინეს ძვირფასი ლითონები მსოფლიო ბაზარზე, რადგანაც არ წარმოადგენენ ოქროსმომპოვებელ ქვეყნებს. წმინდა მყიდველების იმავე ჯგუფში ვხედავთ ბრაზილიის, უზბეკეთისა და ყაზახეთის ცენტრალურ ბანკებს. ესენია ოქროსმომპოვებელი ქვეყნები, რეზერვებში ლითონის შესყიდვებს ისინი ახორციელებენ ადგილობრივი წარმოების ხარჯზე.

ნომერ პირველი ოქროსმომპოვებელი ქვეყანა ჩინეთია. გასული წლის შედეგებით მან აწარმოა 365,3 ტონა ძვირფასი ლითონი. თუმცა იმ ცენტრალურ ბანკებს შორის, რომლებმაც განახორციელეს ოქროს წმინდა შესყიდვები, ჩვენ ვერ ვხედავთ ჩინეთის სახალხო ბანკს. უკვე ორი წელია ჩინეთის სახალხო ბანკის ოქროს რეზერვები არ იცვლება და ის 1948 ტონას შეადგენს. მრავალ ექსპერტი ვარაუდობს, რომ ჩინეთის ბანკი აქტიურად ყიდულობს ქვეყანაში მოპოვებულ ოქროს, მაგრამ მის შენიღბვას ახდენს და თავის ოფიციალურ სტატისტიკაში არ ასახავს მას (2015 წლის მეორე ნახევრამდე ოფიციალურ ოქროს რეზერვებზე მონაცემები ითვლებოდა სახელმწიფო საიდუმლოებად). ჩინეთის საერთაშორისო რეზერვებში ოქროს რეალური მოცულობა, მინიმუმ, ორჯერ აჭარბებს მის ოფიციალურ მონაცემებს.

რუსეთი ჩინეთის შემდეგ მეორე ოქროსმომპოვებელ ქვეყნად ითვლება. გასული წლის შედეგებით რუსეთში წარმოებულ იქნა 331,1 ტონა ძვირფასი ლითონი. ქვეყანა განაგებს ყველანაირ შესაძლებლობას გააფართოვოს ოქროს მარაგები რუსეთის ფედერაციის საერთაშორისო რეზერვების შემადგენლობაში. ეს შესაძლებლობები რეალიზდებოდა მრავალი წლის მანძილზე. რუსეთის ოფიციალური ოქროს რეზერვები განუხრელად იზრდებოდა XXI საუკუნის მეორე ათწლეულში. 2010 წლის 1 იანვრისათვის მისმა სიდიდემ ფიზიკურ გამოხატულებაში 649,03 ტონა შეადგინა. 2021 წლის 1 იანვრისათვის - 2.298,59 ტონა. განსახილველი პერიოდის დასაწყისში ოქროს წილი ღირებულებით გამოხატულებაში შეადგენდა რუსეთის ფედერაციის მთელი საერთაშორისო რეზერვების 5,19%-ს; ამ პერიოდის ბოლოსათვის ის 23,29%-მდე გაიზარდა.

ამრიგად, როგორც ვნახეთ, ქვეყნები ბოლო წლებში აქტიურად ყიდულობენ ოქროს საერთაშორისო რეზერვების შესავსებად, რაც, საკმაოდ მკაფიოდ მიანიშნებს იმაზე, რომ ფიატურ ვალუტებთან შედარებით ოქრო ბევრად საიმედო აქტივია და ის არსებული სავალუტო საფინანსო სისტემის ერთ-ერთ შესაძლო ალტერნატივად შეიძლება განვიხილოთ.

ჯერ კიდევ ახლო წარსულში, ახალი წლის წინა დღეებში მსოფლიო მასშტაბის მთავარი თემა ყოველთვის მომავალი წლის ეკონომიკური პროგნოზი იყო. გასული 2021 წლის დეკემბერში მომდევნო 2022 წლის ეკონომიკური პროგნოზის თემა ჩრდილში აღმოჩნდა, როგორც მთლიანად მთელი მსოფლიოსათვის, ისე ცალკეული ქვეყნებისათვის.

აი, მაგალითად, დანიის საქსო ბანკის (Saxo Bank) ტრადიციული პროგნოზები მომავალი წლისთვის. საუბარია პოლიტიკის სერიოზულ კორექტირებაზე „მწვანე“ ენერჯეტიკის სფეროში, კონსტიტუციურ კრიზისზე შეერთებულ შტატებში, ჰიპერბგერითი შეიარაღების შეჯიბრის დაწყებაზე წამყვან სამხედრო ძალებს შორის, ექიმების მიერ სიცოცხლის ხანგრძლივობის საიდუმლოების მოსალოდნელ აღმოჩენაზე და ა.შ.. თუმცა, ბანკის მიერ წარმოდგენილი მასალიდან გაუგებარია, რა ეკონომიკურ ფონზე განვითარდება პროგნოზში ასახული მოვლენები.

ეკონომიკისა და ბიზნესის კვლევის ბრიტანული ცენტრი (Centre for Economics and Business Research - CEBR), რომელიც ადრე აქვეყნებდა დეტალურ პროგნოზებს გლობალური ეკონომიკის შესახებ, წელს შემოიფარგლა მხოლოდ ერთი მოკლე შეფასებით. მისი გათვლებით, 2022 წელს მსოფლიოს ყველა ქვეყნის ჯამური მთლიანი სამამულო პროდუქტი 100 ტრლნ დოლარის ნიშნულს პირველად გადალახავს.

ბლუმბერგის (Bloomberg) ანალიტიკოსები, მომავალ წელს ეკონომიკის განვითარების სრულფასოვანი ანალიზის ნაცვლად, 2022 წელს გლობალური ეკონომიკისთვის 10 ძირითადი რისკის დასახელებით შემოიფარგლნენ (კორონავირუსის მუტაციები, ინფლაცია, აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრება, ეკონომიკისათვის სახელმწიფო მხარდაჭერის შემცირება, Brexit-ის შედეგები, ჩინეთის ეკონომიკური განვითარების შენელება და ა.შ.). ბლუმბერგი ფაქტობრივად იძლევა მთლიანი სურათის მხოლოდ ცალკეულ ფრაგმენტებს, მაგრამ ფაზლის აწყობაზე უარს ამბობს. თითქოს აცხადებდეს, რომ დანარჩენზე ხალხი, დაე, თავად დაფიქრდესო (Katasonov, 2021).

მაშ, რატომ იყო 2021 წლის ბოლოს მსოფლიო ეკონომიკის მომავლის აღწერების ასეთი სიმცირე და პრიმიტიულობა? ვფიქრობ, ამის რამდენიმე მიზეზი არსებობს.

ჯერ ერთი, ის ოპტიმისტური პროგნოზები, რომლებიც ეკონომისტებმა 2019 წლის ბოლოს შემოგვთავაზეს, მათი ავტორებისთვის სამარცხვინო გახდა. პროგნოზების ავტორების უმეტესობა ირწმუნებოდა, რომ 2020 წელს მსოფლიო ეკონომიკის მდგომარეობა უკეთესი იქნებოდა, ვიდრე 2019 წელს. 2019 წლის ბოლოს მსოფლიო GDP-ის ზრდამ 2,6% შეადგინა (The World Bank, 2019).

იყო მოლოდინი იმისა, რომ 2020 წელს იქნებოდა ზრდა 3-დან 4 პროცენტის დიაპაზონში. სანაცვლოდ მივიღეთ ეკონომიკის სრული ჩამოშლა. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მონაცემებით, 2020 წელს მსოფლიო GDP 3,5%-ით შემცირდა. 2020 წლის პროგნოზებს ამერიკელმა ეკონომისტმა ჯონ გელბრეითმა შემდეგი ფრთოვანი ფრაზა მიუძღვნა: „ეკონომიკური პროგნოზების ერთადერთი ფუნქცია მდგომარეობს იმაში, რომ ასტროლოგია უფრო რესპექტაბელურად გამოიყურებოდეს“.

მეორე, ანალიტიკოსები და ექსპერტები თავს იკავებენ რაიმე სახის პროგნოზისგან. მათ შორის ზოგიერთი საერთოდ ეჭვქვეშ აყენებს ეკონომიკის პროგნოზირების შესაძლებლობას ისეთი არაეკონომიკური ფაქტორების გამო, როგორცაა „ვირუსები“ და სხვა „ინფექციები“.

სწორედ მსგავსი „ინფექციები“ ახდენენ ლოკდაუნების პროვოცირებას, რომლებიც ეკონომიკას ყველაზე ძლიერ აზარალებენ, ვიდრე საფონდო ბირჟების ჩამოშლა ან უმსხვილესი ბანკებისა თუ კომპანიების გაკოტრება. თვით ეპიდემიოლოგებსაც კი არ ძალუძთ იმის პროგნოზირება, თუ რა მოუვა COVID-19-ს მომდევნო წელს, რომელი ახალი შტამი გაჩნდება, რამდენად დაიცავს ვაქცინაცია კაცობრიობას ვირუსული „ინფექციებისაგან“ და ა. შ..

ამ პირობებში გლობალური ეკონომიკური პროგნოზი ჩაკვდა, ან, ყოველ შემთხვევაში, მრავალი წლით ჩამოვიდა სცენიდან - მანამ, ვიდრე კაცობრიობას და ეკონომიკის სამყაროს გააკონტროლებს არა ცენტრალური ბანკები და მთავრობები, არამედ უხილავი არსებები სახელწოდებით „ვირუსები“.

მესამე, არსებობს ეკონომიკური პროგნოზების თემის ცუდად გაშუქების წმინდა ფსიქოლოგიური მიზეზი. ყველა სერიოზულმა ეკონომისტმა, ბანკირმა და ბიზნესმენმა კარგად იცის, რომ პროგნოზები დიდი ხანია, რაც ეკონომიკისა და ბაზრების მართვის ინსტრუმენტად იქცა. პესიმისტური პროგნოზი წარმოშობს ბაზრის მონაწილეთა გარკვეულ ქმედებებს, ოპტიმისტური - სრულიად განსხვავებულს. რადგანაც პესიმისტური პროგნოზები შეიძლება გახდეს ეკონომიკური კრიზისის მაპროვოცირებელი, ამიტომ ყოველთვის ცდილობენ ოპტიმისტური პროგნოზების კეთებას.

მომავალი 2022 წლის ეკონომიკური პროგნოზების სიმცირე აშკარა ნიშანია იმისა, რომ გლობალური ეკონომიკის პერსპექტივა ძალზე არასახარბიელოა. ჯერ კიდევ 2020 წლის შემოდგომის დასაწყისში ანალიტიკოსებისა და ექსპერტების უმრავლესობა დარწმუნებულნი იყვნენ იმაში, რომ 2021 წელი უკეთესი იქნებოდა წინაზე. მაგრამ, 2021 წლის ბოლო კვარტალში მრავალთათვის მოულოდნელად საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა და მსოფლიო ბანკმა კორექტივები შეიტანეს 2022 წლის მსოფლიო GDP-ის ზრდის შეფასებაში შემცირების მიმართულებით. რითი იყო ეს განპირობებული?

პირველი, 2021 წლის ნოემბერში ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციამ ყველა დააშინა აფრიკიდან მომავალი კორონავირუსის ახალი შტამით სახელწოდებით „ომიკრონი“. მისი ინფექციურობა და ლეტალობა ჯერ კიდევ ზუსტად არ იყო შეფასებული, მაგრამ მასმედიამ უკვე დაიწყო შიშის გავრცელება და გაფრთხილება იმის შესახებ, რომ ომიკრონი შეუძლია გამოიწვიოს ახალი ლოკდაუნები, ეკონომიკებისათვის აქედან გამომდინარე ყველა შემდგომი შედეგებით.

მეორე, მრავალთათვის შოკისმომგვრელი აღმოჩნდა აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის გადაწყვეტილება, რომელიც მიღებულ იქნა 2021 წლის ნოემბერსა და დეკემბერში. 2021 წლის 3 ნოემბერს ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ გამოაქვეყნა გადაწყვეტილება „რაოდენობრივი შერბილების“ (Quantitative Easing – QE) პროგრამის შეწყვეტის შესახებ. 15 დეკემბერს კი გამოაქვეყნდა გადაწყვეტილება იმის შესახებ, რომ „რაოდენობრივი შერბილების“ პროგრამის შემცირება დაჩქარდებოდა. ფინანსური ბაზრების მონაწილეებისა და ბიზნესისათვის მოცემული გადაწყვეტილება ძალზე სერიოზული სიგნალი აღმოჩნდა.

მოკლედ აღვნიშნავთ, რომ ტერმინი „რაოდენობრივი შერბილება“ მოიფიქრეს და პრაქტიკაში დანერგეს აშშ-ის მონეტარულმა ხელისუფლებებმა ჯერ კიდევ 2008 წელს, ფინანსური კრიზისის შუაგულში. „რაოდენობრივი შერბილება“ ერთგვარი ევფემიზმია, რომელიც ნიღბავს

იმ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის უხეშ დარღვევას, რომელიც წერია ეკონომიკის სახელმძღვანელოებში (Katasonov, 2021).

სახელმძღვანელოებში საუბარია იმაზე, რომ ცენტრალური ბანკების მიერ ფულის ემისია უნდა განხორციელდეს ისეთნაირად, რომ არ მოახდინოს არც ინფლაციის და არც დეფლაციის პროვოცირება. ანუ, ემისიამ უნდა უზრუნველყოს წონასწორობა სასაქონლო და ფულად მასას შორის.

ოქრო-დოლარის სტანდარტის ეპოქაში, რომელიც მეოთხედი საუკუნის განმავლობაში არსებობდა მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ, აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის „საბეჭდი მანქანა“ კონტროლდებოდა „ოქროს მუხრუჭით“, რომელიც ამ „საბეჭდი მანქანის“ ბოროტად გამოყენების საშუალებას არ იძლეოდა. 1971 წელს აშშ-ის პრეზიდენტმა რიჩარდ ნიქსონმა განაცხადა დოლარის ოქროზე გადაცვლის შეწყვეტის შესახებ, არადა, სწორედ ეს იყო ის ვალდებულება, რომელიც აშშ-მა საკუთარ თავზე აიღო ბრეტონ-ვუდის კონფერენციაზე 1944 წელს.

1976 წელს კი იამაიკის სავალუტო-საფინანსო კონფერენციაზე საბოლოოდ გაუქმდა ოქრო-დოლარის სტანდარტი და ის შეიცვალა ქალაქის დოლარის სტანდარტით. ფედერალური სარეზერვო სისტემის „საბეჭდი მანქანას“ მოეხსნა „ოქროს მუხრუჭი“, გაჩნდა იმდენი დოლარის ემისიისა შესაძლებლობა, რამდენსაც ისურვებდნენ „ფულის პატრონები“ - კერძო დაწესებულებების - აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის მთავარი აქციონერები. დე-ფაქტო „რაოდენობრივი შერბილება“ დაიწყო ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 70-იან წლებში, როცა დაიწყო მსოფლიო ფინანსური სისტემის უსწრაფესად გაჯერება „მწვანე ქალაქებით“.

დოლარის მასის ზრდა თანდაყოლილი იყო აშშ-ის მთლიანი ვალის სწრაფი ზრდით. დოლარი, როგორც საკრედიტო ფული, მიმოქცევაში ხვდება ვალის დაგროვებით გაცემულ კრედიტებზე, ან ობლიგაციებისა და სხვა სავალო ვალდებულებების შესყიდვით. ამას კი არ შეეძლო არ შეექმნა გიგანტური დისპროპორციები ამერიკულ ეკონომიკაში, კერძოდ, საფონდო ბაზრებზე გიგანტური „ფინანსური ბუშტების“ გაბერვა.

აშშ-ის ეკონომიკამ ბოლო ნახევარი საუკუნის მანძილზე რამდენიმე კრიზისი განიცადა, რომელთაგან ბოლოა 2008-2009 წლების კრიზისი. სწორედ მაშინ ამოქმედდა აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის „საბეჭდი მანქანა“ მთელი სიმძლავრით. სწორედ ამგვარი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის გასამართლებლად იქნა მოგონილი ტერმინი „რაოდენობრივი შერბილება“. ეს უკანასკნელი დღემდე გრძელდება!

თუ 2007 წლის ბოლოს ფედერალური სარეზერვო სისტემის აქტივები 800 მლრდ დოლარზე ოდნავ მეტი იყო, 2014 წლის ოქტომბრისათვის (როცა დასრულდა „რაოდენობრივი შერბილების“ მესამე პროგრამა) ის უკვე 4,5 ტრლნ დოლარს აღწევდა. ფულადი მასის გაფართოვება, ძირითადად, ხორცილდებოდა ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ საფონდო ბაზრებზე სახაზინო და იპოთეკური ფასიანი ქალაქების ყიდვით.

შვიდი წლის განმავლობაში ფულადი მასა, რომელიც შექმნილ იქნა ფედერალური სარეზერვო სისტემის „საბეჭდი მანქანის“ მიერ, დაახლოებით ხუთჯერ გაიზარდა. ეს იმ დროს, როცა აშშ-ის ეკონომიკის მიერ წარმოებული სასაქონლო მასა ამ დროის მანძილზე მაქსიმუმ 20%-ით გაიზარდა. ეკონომიკური მეცნიერების ყველა კანონით უნდა დაწყებულიყო შეუკავებელი ინფლაცია ან, სულაც ჰიპერინფლაცია. ამას კი ადგილი ნამდვილად არ ჰქონია იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ საბეჭდი მანქანის მთელი პროდუქცია წარმართა საფონდო ბაზრებზე, რა-

მაც მეტისმეტად გაბერა საფონდო ინდექსების „ბუმტები“. ეს უკანასკნელი პერიოდულად სკდება, რაც ამერიკულ ეკონომიკაში ძლიერ რყევებს იწვევდა.

„რაოდენობრივ შერბილებას“ კიდევ ერთი საშიშროება ახლავს თან: „მწვანე ქაღალდის“ ასტრონომიული რაოდენობა ამერიკულ და მსოფლიო ბაზრებზე შეიძლება მკვეთრად გაუფასურდეს და დოლარმა დაკარგოს მსოფლიო ვალუტის სტატუსი. ამიტომ, 2014 წლის ბოლოდან მოყოლებული ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ სცადა „ჯინის ბოთლში დაბრუნება“, ანუ, ფულადი მასის შემცირება. თუმცა, 2019 წლის ბოლოსათვის აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის აქტივები მხოლოდ 3,9 ტრლნ დოლარამდე შემცირდა. 2020 წლის მარტისთვის გამოცხადდა ე.წ. „კოვიდპანდემია“. იმავე თვეს ფედ-მა განაცხადა რაოდენობრივი შერბილების ახალი რაუნდის დაწყების შესახებ. 2021 წლის ნოემბრისათვის ფედერალური სარეზერვო სისტემის აქტივებმა 8,7 ტრლნ დოლარს მიაღწია, ანუ, სულ რაღაც ორ წელიწადში ის 2,2-ჯერ გაიზარდა.

სხვათა შორის, მრავალი ცენტრალური ბანკი „პანდემიის“ დაწყებიდან ფედერალური სარეზერვო სისტემის მსგავსად მოქმედებდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ისინი აფართოვებდნენ თავაინთი „საბექდი მანქანების“ პროდუქციას. მსოფლიოს ყველა ცენტრალური ბანკის აქტივებმა 2019 წლის ბოლოდან 2020 წლის ბოლომდე 30,5-დან 41,9 ტრლნ დოლარამდე გაიზარდა (ანუ, 37%-ით) (Norrestad, 2021). 2021 წლის ბოლოსათვის ყველა ცენტრალური ბანკის ერთობლივ აქტივებზე მონაცემები ჯერ-ჯერობით არ არსებობს.

რა თქმა უნდა, ყველაზე მეტი საემისიო აქტიურობა გამოავლინეს იმ ცენტრალურმა ბანკებმა, რომლებიც უშვებენ სარეზერვო ვალუტებს, ესენია: ევროპული ცენტრალური ბანკი, იაპონიის ბანკი, ინგლისის ბანკი, ჩინეთის სახალხო ბანკი, შვეიცარიის ეროვნული ბანკი და სხვ.. მაგალითად, ევროპულმა ცენტრალურმა ბანკმა „პანდემიის“ დაახლოებით ორი წლის მანძილზე თავისი აქტივები გააორმაგა, ნოემბერში მან 8,7 ტრლნ ევროს მიაღწია. ოთხი ცენტრალური ბანკის - აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის, ევროპული ცენტრალური ბანკის, ჩინეთის სახალხო ბანკისა და იაპონიის ბანკის ერთობლივმა აქტივებმა 2021 წლის ნოემბრისათვის 30,8 ტრლნ დოლარს მიაღწია (2020 წლის დასაწყისში მისი მოცულობა 20 ტრლნ დოლარს აღწევდა).

ანალიტიკოსები და ექსპერტები ცდილობდნენ გამოეცნოთ, როდემდე შეეძლოთ წამყვან ცენტრალურ ბანკებს „რაოდენობრივი შემსუბუქების“ პოლიტიკის გაგრძელება. უკვე არავის ეპარება ეჭვი, რომ დოლარზე და რამდენიმე სხვა სარეზერვო ვალუტაზე დაფუძნებული დღევანდელი ფულადი სისტემა განწირულია. ყველა მხოლოდ იმის გაგებას ცდილობს, რას აპირებენ „ფულის პატრონები“, აქვთ თუ არა მათ „სათადარიგო აეროდრომი“ დოლარისა და სხვა სარეზერვო ვალუტების კრაზის შემთხვევაში.

წამყვანი ცენტრალური ბანკების ქმედებების მჭიდრო სინქრონიზაციით შესაძლებელია ამ მდგომარეობის კიდევ ერთი-ორი წლით გახანგრძლივება (თუ ათვლას დავიწყებთ 2021 წლის დეკემბრიდან). მთავარია ამ პერიოდის მანძილზე მოესწროს „სათადარიგო აეროდრომის“ მშენებლობის დასრულება. ამგვარი ალტერნატიული სავალუტო სისტემის ვერსიები რამდენიმეა. ექსპერტებმა დაასახელეს ისეთი ვარიანტები, როგორცაა ამა თუ იმ სახით ოქროს სტანდარტის აღორძინება, „მველი“ დოლარების „ახლით“ შეცვლა, ზენაციონალური ფულადი ერთეულის შექმნა და სხვ..

დავუბრუნდეთ აშშ-ის ფედ-ის 3 ნოემბრისა და 15 დეკემბრის გადაწყვეტილებებს. ჯანსაღი და პატიოსანი დამოუკიდებელი ექსპერტების აზრით, ეს გადაწყვეტილებები ნიშნავს იმას, რომ 2022 წელს იფეთქებს მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი. თუ გავითვალისწინებთ მსოფლიო ეკონომიკაში დაგროვებულ დისბალანსებს (უპირველეს ყოვლისა, ჯამურ მსოფლიო ვალს, რომელიც საერთაშორისო ფინანსების ინსტიტუტის შეფასებით, 300 ტრლნ დოლარს აჭარბებს), კრიზისი ძალზე არაორდინარული იქნება. თავისი დამანგრეველი შედეგებით ის გადააჭარბებს ომისშემდგომ ყველა კრიზისს და ალბათ, გადააჭარბებს კაპიტალიზმის ისტორიაში ყველაზე მძიმე მსოფლიო კრიზისს, რომელსაც გასული საუკუნის 30-იან წლებში ჰქონდა ადგილი.

ცოტა არ იყოს, საკვირველია ის, რომ სხვა ცენტრალური ბანკების ხელმძღვანელებს ჯერ-ჯერობით არ გაუკეთებიათ რაიმე სახის მინიშნება თავიანთი რაოდენობრივი შერბილების პროგრამების შეზღუდვაზე. ისინი უწინდელი ტემპებით აგრძელებენ თავიანთი აქტივების გაფართოებას, რაც იმავდროულად ასახავს ფულადი მასის გაფართოვების პროცესს.

მაგრამ, თუ ამერიკაში დაიწყება ეკონომიკური კრიზისი, მაშინ ვერანაირი რაოდენობრივი შერბილების პროგრამები ვერ გადაარჩენს სხვა ქვეყნების ეკონომიკებს ეკონომიკური კოლაფსისაგან. კრიზისები ვრცელდება მთელ მსოფლიოში ეპიდემიის მსგავსად. ასე იყო 2008 წელს, როცა კრიზისი დაიწყო აშშ-ში იპოთეკური ფასიანი ქაღალდების ბაზრების ჩამოშლით, შემდეგ ის გადაედო ამერიკული ეკონომიკის სხვა სექტორებს, ხოლო ოდნავ მოგვიანებით კი ევროპასა და დანარჩენ მსოფლიოს.

გარდა უზარმაზარი ვალისა, შენელებული მოქმედების უმძლავრეს ნაღმს წარმოადგენს ფინანსური წარმოებული ინსტრუმენტები (ე.წ. დერივატივები), რომელთა შესახებ რატომღაც ამ ბოლო დროს ძალზე იშვიათად საუბრობენ. დანამდვილებით არც კი იცის არავინ, თუ როდორია დერივატივების ბაზრის მასშტაბები, რადგანაც ბანკები და კომპანიები მათ არ ასახავენ თავიანთ ბალანსებში, ეს ბალანსგარეშე პოზიციებია. მაგრამ, დერივატივების ჯამური სიდიდე (დერივატიული კონტრაქტების ნომინალური ღირებულება) ასობით ტრლნ დოლარით იზომება.

2000-იანი წლების შუა პერიოდში დაუფარავი დერივატივების ჯამურმა სიდიდემ (ე.ი., მათი ნომინალების ჯამმა), საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკის შეფასებით 1400 ტრლნ (1,4 კვადრილიონი) დოლარი შეადგინა. 2008-2009 წლების კრიზისის ბოლოს საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკმა ეს რიცხვი 600 ტრლნ დოლარამდე შეამცირა პოზიციების დიდი ნაწილის დახურვის (ძირითადად, ურთიერთჩათვლების) ხარჯზე.

ციფრები საკმაოდ პირობითია, რადგანაც თვით საერთაშორისო ანგარიშსწორების ბანკსაც კი არ გააჩნია სრული წარმოდგენა ბანკებისა და კომპანიების ბალანსგარეშე ოპერაციებზე. დღეისათვის, ყველაზე კონსერვატიული შეფასებით, მსოფლიოში ყველა დერივატივის ჯამურმა სიდიდემ უკვე გადააჭარბა 2 კვადრილიონ 2008-2009 წლების კრიზისის დროს მრავალი ბანკისა და კომპანიის უუნარობამ შეესრულებინათ თავიანთი ვალდებულებები დერივატივების მიხედვით, გამოიწვია მათი ბანკროტობა. ცნობილმა ამერიკელმა მილიარდერმა უორენ ბაფეტმა ჯერ კიდევ 2002 წელს დერივატივებს უწოდა „მასობრივი განადგურების ფინანსური იარაღი“.

„რაოდენობრივი შერბილების“ ის პროგრამა, რომელიც ამოქმედებულ იქნა ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ 2020 წლის მარტში, ითვალისწინებდა ყოველთვიურად ფასიანი ქაღალდების ყიდვას 120 მლრდ დოლარის ოდენობით, მათ შორის, სახაზინო ობლიგაციებისას 80 მლრდ დოლარის და იპოთეკური ფასიანი ქაღალდების - 40 მლრდ დოლარის ოდენობით.

ფედერალური სარეზერვო სისტემის 3 ნოემბრის გადაწყვეტილება ითვალისწინებს ყოველთვიური შესყიდვების 15 მლრდ დოლარით შემცირებას, მათ შორის, სახაზინო ფასიანი ქაღალდებისას - 10 მლრდ დოლარით, იპოთეკურის - 5 მლრდ დოლარით. ფედერალური სარეზერვო სისტემის დეკემბრის გადაწყვეტილებამ ორმაგად დააჩქარა „რაოდენობრივი შერბილების“ პროგრამის შეზღუდვა. ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ აიღო ვალდებულება სახაზინო ქაღალდების ყოველთვიური შესყიდვების შემცირებისა 20 მლრდ დოლარის ოდენობით, ხოლო იპოთეკურისა - 10 მლრდ დოლარის ოდენობით. ამგვარად, იგულისხმება, რომ 2022 წლის მარტისათვის „რაოდენობრივი შერბილების“ პროგრამა დასრულდება (Katasonov, 2021).

მაგრამ ეს ჯერ ყველაფერი როდია. ცენტრალური ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი პარამეტრი საკვანძო (ანუ საბაზისო) განაკვეთია. ის ქვეყნების ფულადი და ფინანსური ბაზრების ორიენტირია. რაც უფრო დაბალია საკვანძო განაკვეთი, მით უფრო იაფია ფული. საკვანძო განაკვეთების შემცირება, როგორც წესი, ხორციელდება „რაოდენობრივი შერბილების“ პროგრამის ამოქმედებასთან ერთად; ასეთი შემცირება კიდევ უფრო „ამსუბუქებს“ ბაზრის მონაწილეებისა და სხვა სამეურნეო სუბიექტებისათვის პირობებს (ამარტივებს ფული-სადმი ხელმისაწვდომობას).

როცა 2008-2014 წლებში აშშ-ში თანმიმდევრულად მოქმედებდა „რაოდენობრივი შერბილების“ სამი პროგრამა, საკვანძო განაკვეთი თითქმის ნულამდე იქნა დაშვებული. კრიზისის დაწყებამდე ის 4,75% იყო. 2008 წლის დეკემბერში კი ის უკვე 0-0,25%-მდე დაეცა. 2015 წლის ბოლოდან 2018 წლის ბოლომდე ადგილი ჰქონდა მის ნელ-ნელა ზრდას - 2,5%-მდე. ჯერ კიდევ „პანდემიის“ დაწყებამდე დაიწყო მისი მცირედით შემცირება. მაგრამ, „პანდემიის“ დაწყებიდან (2020 წლის მარტი) ის კვლავ 0-0,25%-მდე იქნა შემცირებული, რომელიც დღემდე ნარჩუნდება.

და აი, 2021 წლის 15 დეკემბერს ღია ბაზარზე ოპერაციების კომიტეტის სხდომაზე ფედერალურმა სარეზერვო სისტემამ გამოაქვეყნა ციფრები, რომლებიც ასახავს კომიტეტის წევრების შეხედულებებს საკვანძო განაკვეთებთან დაკავშირებით საშუალოვადიან პერსპექტივაში (FOMC, 2021).

მედიანური პროგნოზის თანახმად, ფედერალური ღია ბაზრის კომიტეტის წევრები მოელიან საკვანძო განაკვეთების სამ ეტაპად ზრდას, შესაბამისად, 2022 და 2023 წლებში. ამ დროს, წინა პროგნოზი გულისხმობდა განაკვეთის მხოლოდ და მხოლოდ ერთ ზრდას 2022 წელს და ორს - 2023-ში. თუ ყოველი ზრდა იქნება მხოლოდ ერთი სტანდარტული საფეხურით, რომელიც 0,25 პროცენტული პუნქტის ტოლია, მაშინ, ერთი წლის შემდეგ საკვანძო განაკვეთი აიწევს 0,75-1%-მდე. მაგრამ, ეს უკვე საკმარისი იქნება იმისათვის, რომ დაიწყოს ამერიკული ეკონომიკის, ხოლო მის კვალდაკვალ - მსოფლიო ეკონომიკის სრული კოლაფსი.

ცნობილი ფინანსური სპეკულიანტის, ჯორჯ სოროსის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „მუსიკა უკვე დასრულდა და ისინი ჯერ კიდევ აგრძელებენ ცეკვას“. „მუსიკა დასრულდა“ 2021 წლის ნოემბერ-დეკემბერში, მაგრამ ბაზრის მრავალი მონაწილე „აგრძელებს ცეკვას“. მხედველობაშია ის, რომ ისინი ჯერ კიდევ ღებულობენ ბანკებიდან იაფ (თითქმის უფასო) ფულს და საფონდო ბაზრებზე ყიდულობენ ფასიან ქაღალდებს. გასული წლის ზაფხულში საფონდო ინდექსები სწრაფად იზრდებოდა, ამჟამად მათი ზრდა უმნიშვნელოა.

მაგრამ ბირჟის მოთამაშეები მოქმედებენ თავიანთი ჩვევებით. უმსხვილესი კორპორაციები ახდენენ თავიანთი საკუთარი აქციების გამოსყიდვას ბაზრებზე, რითაც ასტიმულირებენ თავიანთი ბიზნესის კაპიტალიზაციის ზრდას. მაგრამ, „საცეკვაო მოედანზე“ (საფონდო ბაზრებზე)

არსებული ყოველი ათი მონაწილიდან ცხრა ჯერ კიდევ „ცეკვავს“, მხოლოდ ერთმა უკვე შეწყვიტა ცეკვა. მაგალითად, 2021 წლის ნოემბერში კორპორაცია Microsoft-მა განაცხადა, რომ გააგრძელებდა საკუთარი აქციების გამოსყიდვას. და ამ დროს მისმა გენერალურმა დირექტორმა სატია ნადელმა ერთ დღეში გამოიტანა ბირჟაზე Microsoft-ის საკუთარი აქციების 50%-ზე მეტი. ილონ მასკმა გაყიდა თავისი აქციები 10 მლრდ დოლარად. თუმცა, ბაზრის სხვა მონაწილეები ამით რომ არ დაეშინებინა, განაცხადა, რომ გაყიდვა განპირობებული იყო არა საბაზრო მოსაზრებებით, არამედ გადასახადების გადასახდელად ნაღდი ფულის მიღების აუცილებლობით.

სერიოზული ანალიტიკოსების აზრით, 2022 წლის პირველივე თვეებიდან საფონდო ბაზრებზე გამყიდველი უფრო მეტი იქნება, ვიდრე მყიდველი. მოედანზე ათიდან მხოლოდ ერთი „იცეკვებს“. ერთ-ერთი ასეთი სერიოზული ანალიტიკოსია ცნობილი ამერიკელი სოციოლოგი და ეკონომისტი უილიამ ენგდალი.

თავის სტატიაში „Will Fed Crash Global Financial Markets for Their Great Reset?“ (ჩამოშლის თუ არა ფედერალური სარეზერვო სისტემა გლობალურ ფინანსურ ბაზრებს მათი დიადი გადატვირთვისათვის?) ის პირდაპირ აცხადებს, რომ ამერიკული და მსოფლიო ეკონომიკის კრაზი 2022 წლისათვის გარდაუვალია (Engdahl, 2021).

აღსანიშნავია, რომ ის მომავალ კრიზისს განიხილავს არა როგორც სტიქიურ მოვლენას, არამედ როგორც წინასწარ დაგეგმილს. მაგრამ ამ კრიზისის მომზადების დასაწყისად ის არ მიიჩნევს აშშ-ის ფედერალური სარეზერვო სისტემის მიერ მიღებულ 2021 წლის 3 ნოემბრისა და 15 დეკემბრის გადაწყვეტილებებს.

დასაწყისად ის მიიჩნევს 2020 წლის იანვარში მსოფლიო არენაზე „COVID-19“-ის ვირუსის გაჩენას და მას მოყოლებულ მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიერ გამოცხადებულ „პანდემიას“, ხოლო შემდეგ ე.წ. „ლოკდაუნებისა“ და „პანდემიასთან ბრძოლის ღონისძიებების“ შემოღებას, რომლებმაც გაანადგურეს ეკონომიკა. „პანდემია“ და მომავალი ეკონომიკური კრიზისი - ესაა ერთი ჯაჭვის რგოლები, ერთი გეგმის ელემენტები, რომელსაც ეწოდება „დიადი გადატვირთვა“.

„დიადი გადატვირთვის“ საბოლოო მიზანი ერთიანი მსოფლიო სახელმწიფოს აშენებაა. კლაუს შვაბის „საოცარი ახალი სამყაროს“ საზოგადოებრივი მოწყობა იქნება ტოტალიტარული რეჟიმი, სადაც დემოკრატიისა და ბაზრის რუდიმენტის ნასახიც არ იქნება.

დასკვნა

ამრიგად, მსოფლიოს წამყვანი ცენტრალური ბანკების მიერ ოქროს, როგორც ყველაზე საიმედო სარეზერვო აქტივის მზარდი ყიდვა ცალსახად მიანიშნებს არსებული სავალუტო-საფინანსო სისტემის კრიზისზე, ხოლო ეკონომიკური პროგნოზების სიმწირე განპირობებულია ხელოვნურად შექმნილი მზარდი ქაოსით. მალე ეკონომიკური პროგნოზები არ იქნება, რადგან „დიადი გადატვირთვა“ ითვალისწინებს ახალ მსოფლიო წესრიგზე გადასვლას ძალიან მკაცრი დაგეგმვით ფინანსური ელიტის ინტერესებიდან გამომდინარე.

ლიტერატურა:

1. Bhutada Govind, Jamshed Pernia, (2021). Chart: How Much Gold is in the World? 16 November, 2021. Retrieved from <https://www.visualcapitalist.com/chart-how-much-gold-is-in-the-world/>
2. Chikobava M., (2021). Citation: Metamorphosis Of The Monetary Policy Of The Leading Central Banks. Georgian Foundation for Strategic and International Studies, Expert Opinion, 173, 3-4. Retrieved from <https://www.gfsis.org/files/library/opinion-papers/173-expert-opinion-eng.pdf>
3. Chikobava, M. (2020). Covid – 19 as a Form of Hybrid War. Globalization and Business, 10. 79-85. (In Georgian). Retrieved from <https://doi.org/10.35945/gb.2020.10.010>
4. Chikobava, M. (2020). Metamorphoses of the monetary system against the background of a modern pandemic, The 5th International Scientific Conference, Challenges of Globalization in Economics and Business, Proceedings, 476-486. (In Georgian). Retrieved from Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, 2020
5. Chikobava, M., (2021). Citation: Anti-Crisis Policy of the Leading Central Banks at the Present Stage. Globalization and Business. 12, 143-151. (In Georgian). Retrieved from <https://doi.org/10.35945/gb.2021.12.019>
6. Engdahl William F. (2021). Will Fed Crash Global Financial Markets for Their Great. 15 December, 2021. [Reset?https://journal-neo.org/2021/12/15/will-fed-crash-global-financial-markets-for-their-great-reset/](https://journal-neo.org/2021/12/15/will-fed-crash-global-financial-markets-for-their-great-reset/)
7. Katasonov V., (2019). What is helicopter money, (In Russian), December 27, 2019. Retrieved from <https://www.fondsk.ru/news/2019/12/27/chto-takoe-vertoletnye-dengi-49778.html>
8. Katasonov V., (2021) About The World Economy In 2022 And Economic Forecasts (in russian). Retrieved from <https://reosh.ru/valentin-katasonov-o-mirovoj-ekonomike-v-2022-godu-i-ob-ekonomicheskix-prognozax.html>
9. Norresrad F. (2021). Assets of central banks globally 2002-2020. 21 December, 2021. Retrieved from <https://www.statista.com/statistics/421201/assets-of-central-banks/#:~:text=The%20total%20assets%20of%20central,U.S.%20dollars%20as%20of%202019>
10. Summary of Economic Projections, Federal Open Market Committee. (2021). Retrieved from <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/files/fomcprojtabl20211215.pdf>
11. World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files (2019). Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>
12. World Gold Council, (2021). Gold Demand Trends Full year and Q4 2020. 28 January, 2021. Retrieved from <https://www.gold.org/goldhub/research/gold-demand-trends/gold-demand-trends-full-year-2020/supply#:~:text=Gold%20mine%20production%20totalled%203%2C400.8,the%20reasons%20were%20very%20different>
13. World Gold Council, (2022). Gold supply and demand statistics. 28 January, 2022. Retrieved from <https://www.gold.org/goldhub/data/gold-supply-and-demand-statistics>

Dynamics of the World Gold Market and the Expected Wave of the Global Financial and Economic Crisis

Malkhaz Chikobava

PhD in Economics

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Associate Professor

SUMMARY

By decision of the Bretton Woods International Monetary and Financial Conference of 1944, gold, along with the US dollar, was designated as the world's reserve currency. Central banks and finance ministries sought to accumulate gold in international reserves. The peak was reached in 1965, when, according to the International Monetary Fund, the total gold reserves of the world amounted to 37,124 tons, and the share of gold in the total international reserves of all countries of the world reached 54%. Already in the second half of the 1960s, signs of a crisis in the gold-dollar standard began.

In 1976, a conference was held in Jamaica that abolished the gold dollar standard and replaced it with a paper dollar standard. Since that time, a rather strange, ambiguous situation has arisen. While the International Monetary Fund has recommended continuing to replace gold with US dollars in international reserves, countries have largely taken a neutral stance.

However, since 2010 there has been a clear trend of central banks turning gold into net buyers. According to the World Gold Council, net purchases of gold by central banks (volumes of purchases excluding sales) in 2010-2020 (in metric tons): 2010 - 79.1; 2011 - 480.8; 2012 - 569.3; 2013 - 619.3; 2014 - 601.2; 2015 - 579.6; 2016 - 394.9; 2017 - 378.6; 2018 - 656.2; 2019 - 605.4; 2020 - 254.9

Thus, the active purchase of gold by countries in recent years to replenish international reserves clearly indicates that gold is a much more reliable asset than fiat currencies, and it can be considered as one of the possible alternatives to the existing monetary and financial system.

Key words: financial crisis, recession, foreign exchange reserves, gold, alternative monetary and financial system, quantitative easing, key interest rate, the great reset